

az ovális arc fehéren hagyott papírfelület, negatív forma, melyet vastag, sötétkék kontúr keretez, s a két szemöldök és az orr egyetlen folyamatos vonala tagol, elválasztva a sötétkék szemek szögletes, ékszerű, mély kettős idomát, és sötétkék a merev, csukott száj is, mely épp csak sejteni enged az ajkak közt annyi pirosat, annyi érzékiséget, amennyi egy papnőben is van; mert papnő ez a fiatal lány, bálványszerű, kemény tekintetével és archaikus komolyságával a szabadság szigorú papnője, a művészi és minden szabadságé, kit a festő a mestersége ékeivel, színekkel ünnepel, bal felől széles zöld sávval, mely benyúlik, visszahúzódik, újra beárad a negatív forma fehér síkjába, látszólag fölöslegesen, hiszen nem ez mintázza az arcot és nyakat, miképpen az arc és a homlok jobb oldalán a füstlila árny sem igazi árnyék, hanem zenei ellenpontja a zöld sáv dallamos hullámjátékának, ennek a fanyar vadalma-zenének, melyet a művész boldog és szabad önkénye teremtett tevékeny és hősi élete ajándékként.

A szabadságára kényes művész nem törekedett és nem számított könnyű sikerre, a közönség kegyétől is független akart maradni. Elmondhatta volna Petőfivel: *„Lehetnek ékeesebb, nagyobbszerű lantok és tollak, mint az enyém, de szeplőtelenebbek nincsenek, mert soha lantomnak egy hangját, tollamnak egy vonását nem adtam bérbe senkinek, énekeltem és írtam azt, mire lelkem istene ösztönzött, lelkem istene pedig a szabadság.”* Gadányinál maga a művészi alkotás erkölcsi celebráció: a szabadság aktusa, a tisztaság ünnepélye, bartóki korty a hűvös forrásból, lecke.

„A szemlélő a műalkotás előtt állva megdöbben, ha a művész átható tekintetével találkozik. Nem tudja elviselni a szembenézést.” Egyszerre büszke és keserű kijelentés, de aligha túlzó. Gadányi a szabadságnak – az ő „beláthatatlan méretű” szabadságának – emelt monumentumot életművével. A szabadság pedig mennél nagyobb, annál keményebb kihívás. Szembenézni vele csak tiszta tekintet képes, megbirkózni vele – mint Jákob az angyallal – csak erős jellem tud.

Pór Judit

GALGÓCZY ÁRPÁD HÓDÍTÓ HADJÁRATA ÉS A MAGYAR ANYEGIN

Mintegy húsz évvel ezelőtt egyszer az Európa Könyvkiadóban kollégáim alamuszi képpel közölték, hogy „nagyon keres ám az alma-atai tűzoltóparancsnok”. Nemigen csodálkoztam, mert akkoriban mindenféle csodabogár megfordult nálunk. Az orosz nem kevésbé költőnép, mint a mienk, csak hát más a lépték. Úgyhogy abból a pár millió költőből olykor beesett hozzánk egy-egy, csodamód turistaútra szabadulva, s remélve, hogy ha otthon politikai vagy természetes okokból nem számítják is költőnek, legalább a provinciában kiadják a költeményeit. Azonkívül, szakmai ártalomként – s valamilyen innen-onnan, például az Eötvös-kollégiumból közvetlenül vagy áttételesen át örökölt, tekintélytisztelenségben megnyilvánuló szellemi függetlenség gyér

maradványaként –, ugrattuk is egymást (vagyishogy ugrattak engem), sokszor véresen komolyan is, a veszélyes ijesztgetéstől sem riadva vissza. (Kivált aki olyan tehetséges volt benne, mint az édes Kormos Pista. Az ő elváltoztatott hangú telefonbejelentése után vártam én már szorongva – az ötvenes években, mint szakmai taknyos s így az ugratás gyanútlan prédája – a kiskundorozsmai tyúktenyésztők szocialista brigádjának költőit is, persze hiába.) Szóval, megadással lesem ezúttal a tűzoltóparancsnokot, és lázasan töröm a fejem valami szellemes ellenviccen, szintén teljesen hiába. Jön. Magas, karcús, csókaszemű, agárbokájú férfiú. Tud köszönni, bemutatkozni, viselkedni. Nem akarja lefordíttatni a verseit, mert magyar, és nem is ír verset. Fordítani se „szeregetne”, mert fordít, csak úgy, magának, és csak azt, amit akar, rendelésre nem dolgozik. De tűzoltóparancsnoknak tűzoltóparancsnok, legalábbis az volt, csak nem Alma-Atában, hanem Karagandában. Szép fiú, jól nevelt, a fiókjának dolgozik – ez csak diletáns lehet, gondolom magamban, mivel nem is számítottam másra. Már csak ilyen az előítélet. Ott hagyott egypár Lermontov-fordítást. Kiderült, hogy káprázatos formaérzékű, született tehetség. (Ki is adtuk jó néhány Lermontov-fordítását, kiváló és neves vagy csak neves elődeinek fordítása mellett vagy helyett.) Született és magára hagyott tehetség: úgy alakult az élete, hogy nem lehetett körülötte első kísérleteire is visszhangzó szakmai közeg, de még a nem író, nem fordító olvasót is magába illesztő, mércéket adó nyelvi-szellemi közösség se – még csak egy magyar nyelvű könyvtár se a közelében, hogy mérhesse magát valamivel. Erős és szuverén képesség az, ami így is megél. Bár helyzetének hátrányait valószínűleg sohasem heveri ki. De másfelől: ha gimnazista korában nem fordul váratlan irányba a sorsa, talán meg se tudja soha, hogy verset kellene fordítania. Jóllehet a versolvasó szempontjából persze csak a teljesítmény számíthat, óra érdeemes elmondani egyet-mást: példája ezúttal nem azt illusztrálja, hogy hogyan függ össze művészet és politika, hanem hogy hogyan válik el – s korántsem először a magyar irodalomban.

Galgóczy Árpádnak hívják. A háború után érettségi előtt álló társaival gyermeteg és vakmerő fegyveres felkelést tervez a szovjet hadsereg ellen. A ruhásszekrényben tartják a feltehetőleg nevetséges fegyvereket. A vidéki kosztos diák háziasszonya meglátja a szépen vasalt gatyákra hanyagul odavetett hadiszerszámokat, és szalad a rendőrségre. A helybéli fiatal rendőr még figyelmezteti is a gyerekeket, hogy takarítsák el. De nem. Így aztán elviszik a maturandusokat. Galgóczyt végül Szibériába, táborba. Bizonyára sok minden egyebet is tanulhatott volna ott is, mondjuk, a köztörvényesektől, de ő, mihelyt már valamennyire tudott oroszul, klasszikus orosz költők kótetit kérte a tábori könyvtárban. Így kezdett fordítani, valószínűleg életösztönből is, szellemi épsége védelmében. (Talán érdekes, mert Euráziánkra jellemző történet első feleségéé is: a lengyel lány meg, épp ellenkezőleg, a Szovjetunió ellenségei, azaz a németek ellen mozgolódott diáktársaival a megszállt Lengyelországnak azon a részén, amely a háború után egyszeriben a Szovjetunióban találta magát. Így ismerkedett meg a német koncentrációs tábor után a szovjettel is, majd a száműzetésben Galgóczyval.)

Galgóczy Árpád fogsága és száműzetése végén úgy érezte, hogy ő is meghódított valamit, tudván tudva, hogy azé a népe a nyereség, amelyik fordít. „No, oroszok, most kvittek vagyunk” – ezek az ő szavai, ilyen nagyba nézi a művészetet. Ma is fordít, ma is csak azt, amit ő választ. Néhány évvel ezelőtt a megjelenés reménye nélkül lefordította Puskin ANYEGIN-jét. Korszerűtlenül igazi műhelymunka volt: a szenvedélyből fordított verses regény munkálatait Szántó Gábor András elmélyült és szintén szenvedélyes kontrollszerkesztői figyelme kísérte. Már maga a vállalkozás is tiszteletre, sőt

irigylésre méltó: irodalmunknak arra a korára emlékeztet, mikor a fordítás még egyenrangú volt a többi irodalmi műfajjal, és az írók vonzalmaik szerint választottak.

Bennünket gyengéd szálak fűznek az ANYEGIN-hez. Indokolhatjuk álmodozó és egyszersmind ironikus lelkiállattal (már amelyikünknek ilyen van), azokkal a tűnő, rögzíthetetlen hangulatokkal, amelyeket Krúdy Puskinban is úgy szeretett, a verses regény születése és első teljes magyar fordítása között eltelt negyven évvel, ami alatt nálunk félig-meddig nosztalgiává vagy legalábbis félműltté bomladozott az udvarházias világ; vagy azzal, hogy a távoli és talányos orosz vadállat – amely később annyira hatott ránk a brutalitás és átszellemültség elegyének szexepiljével – itt a csillogó egyszerűség hibátlan eleganciájával lép elénk. Szeretjük (kivált mi, nők) az undok, de felettébb vonzó Jevgenyijt, aki Dosztojevszkij szerint csak azért nem viszonzza Tatjana szerelmét, mert nem talált rá példát Byronnál. És a finom, komoly és divatosan nem divatos Tatjánában az orosz irodalom „kezdeményező” nőinek ősanáját, akinek földi másai a férfielöltségtől megfosztott vagy egyszerűen megölt férfiak helyett máig is az erőt és az életet képviselik. De talán magunkat szeretjük a legjobban Puskinban, mert ritka zavartalan emlékezetű korszakunkban fedeztük fel az orosz irodalmat: a reformkorban. A LÖVÉS című Puskin-novella már 1844-ben megjelenik magyarul, Kazinczy Gábor fordításában. A következő húsz évben, immár az orosz cár legázolta szabadságharc romjain, sok orosz művet fordítanak magyarra, Puskin-prózát, Puskin- és Lermontov-verseket, Arany László még egy romantikus elbeszélő költeményt is (Lermontóv) – igaz szívből és vonzalomból, hiszen a hatásának is szívesen megadja magát. És 1866-ban megjelenik az első teljes magyar ANYEGIN, Bérczy Károlynak az 1838-as első orosz Puskin-díszkiadás alapján készült fordítása, a Kisfaludy Társaság kiadásában, „*Emich Gusztáv betűivel*” (ahogy a szomorú Bach-korszaki nóta mondja). Az angolok ANYEGIN-je 1881-ben jelent meg – Spalding alezredes (!) fordításában –, a franciáké 1904-ben. Csak a németek tettek túl rajtunk a művelt Nyugaton, sőt voltaképpen Bodenstedt Bérczy szerint „*kütnő fordítás*”-nak köszönhetjük, hogy Bérczy Károly kedvet kapott az orosz nyelvhez, és igen hamarosan megcsinálta a magyar ANYEGIN-t, remélve, hogy főhősében olvasói „*azonnal felismerendik típusát az előkelő oroszoknak, ki önállóságáért küzdve, más boldogságot keres, mint aminőt a vállrojtók fénye s a romlott bürokrácia nyújtani képes*”.

Első ANYEGIN-ünk Miklós cár kék szemű kozákjainak friss emlékezetében született, a második az orosz megszállás legkilátástalanabb éveiben, a harmadik egy volt táborlakó lelki lábadozása közben. A többféleképp is szomorú 1920-as esztendő tavaszán Krúdy Gyula, aki a százéves ANYEGIN-t ünnepli a Genius-kiadás előszavában, Jevgenyij „*sorradalomosságát*” firtatja, az örökre vak-fehéren maradó sorokat, amelyeket veres plajbással törölt ki a felséges cenzor. Mondhatjuk, hogy az oroszok jó ideje mindig benne vannak történelmünkben, és hát nem léphetünk ki az időből. De azt is, hogy legjobbjainknak nem kenyerük a primitív korszerűség, és nem szoktunk összetévesztetni össze nem tartozó dolgokat.

Unalmasan, ám gyümölcsözőn, sortól sorra végig kellene elemeznie mindhárom fordítást annak, aki felületes általánosságokon kívül egyebet is akar mondani róluk. Vagy csak deklaráltan szubjektív megjegyzéseket tehet. Íme:

Nemzedéki kérdés is, hogy kinek melyik magyar ANYEGIN tetszik jobban az első kettő közül: az, amit először olvasott. Vagyis Puskin. A nagy művekből minden népnek megvan a maga korszerű változata. Kivéve a gazdát. Ez főképp a Puskinnál jóval régebbi írókra érvényes, rá már csak azért sem, mert ő minden magyar fordításánál

modernebb. (Azért ezt az arcátlannak látszó állítást a szövegelemzésben meg fogom próbálni példákkal igazolni.) Az elévülhetetlen érdemű Bérczy Károly nagy előnye, hogy ő volt az első, neki senki megoldásait nem kellett kerülgatnie, s bátran élhetett a korabeli nyelvszokásokkal, a félmúlttal, a nyelvújítás azóta elavult teremtményeivel is, leírhatta, hogy *csikorg, léhl* (lélegzet), *félelmesb, lón, bírásaért, kéjelgve, Ovid*, sőt miután aggályosan elmagyarázza, hogy miért kell az orosz ejtéshez közelebb álló Anyéigint használni, a Jevgenyijt Eugénnek írja, rábízva az olvasóra, hogy vagy ejtse németesen (Ajgénnek), vagy tekintse magyar névnek, de akkor a szókezdő két magánhangzót diftongusnak ejtse, hogy kijöjjön a sor. A mai fordítónak csak összefut a nyál a szájában ennyi megtakarítható szótag láttán. Bérczy édes, bájos, andalító szövegének élőnyelvi környezete is meglepően sokat változott a modern irodalmi nyelvet megteremtő Puskin (Petőfi!) kora óta: lágyabb lett, kimódoltabb, bolyhosabb, eufemisztikusabb, falusi nemesből városi polgárrá változott. A fordítótól fordítóig vándorló apró-cseprő félreértéseket alig érdemes említeni, azt hiszem, nem befolyásolják Bérczy gyönyörű sorainak élvezetét („*Ebből egy szerteszórú medve / Czammogva, bögve jö elő*”). Zavarja viszont a tisztátalan, kiénekeletlen sorvégek megdöböntő sokasága, a hajlékony és természetes Puskin-sorok olykor nehézkes magyar medvedöccenése, amelyben az andalgó olvasó váratlanul hasra esik. („*Egy régi almanachban lette / ...S a feledéstől megmentette.*” „*A tragikai, idegvette / Ájúlkozó bús jelenet / Eugénnek unt volt, nem tûrhette*” stb.)

Én viszont Áprily ANYEGIN-jét olvastam először. Arról már annyit írtak, és én annyival jobban szeretem frissebb és így Puskinhoz is közelebbinek érzett, tiszta forrású nyelvéért, a bökkenőket sem megkerülő finom simaságáért, aggályos, már-már pedáns hűségéért, mint a Bérczyét, hogy a méltányosság kedvéért csak annyit jegyeznek meg: kihez-kihez más-más ANYEGIN-réteg áll közel – Bérczyhez talán a lírai, Áprilyhoz a vidéki, Galgóczyhoz az elegancia és a ki nem fülő lendület. A csiszolt és erőteljes köznyelven író, cinkosan félrekacsintó nagyvilági Puskin iróniája, nyelvi humora talán egyikéhez se.

Könnyűszerrel választhattam volna olyan részt összehasonlításra, amelyből kajánul kimutathatom valamelyik fordítás gyarlóságainak túlsúlyát, de tisztelegve mindhárom nagyszerű teljesítmény előtt, találomra választottam, csak azt nézve, hol a legfrissebb az olvasók emlékezete: a TATJANA LEVELÉ-t, abból is az első huszonegy sort.

Bérczy Károly

„*Én írok önnek – e lépéssel
Mondhatok-e még egyebet?
Ön – jól tudom – most megvetéssel
Büntethet, sújthat engemet.
De ha irántam kebelében
Csak egyetlen szikrája kel
A szájalomnak: nem hagy el.
Higgye, hallgattam volna mélyen
S ön szégyenem és mostoha
Sorsom nem tudja meg soha:
Ha van csak legkisebb reményem,
Hogy önt, bár ritkán, láthatom,
Ha csak hetenkint egy napon;
Hogy hangját halljam és szavára*

*Felelni alkalom legyen,
S az új találkozásig várva
Gondoljak önre szüntelen.
De ön, mint mondják, futva fut
A társaságtól s rejtekében
Unja az egyszerű falut...
S mi nem tűnünk fel semmiképpen!"*

Áprily Lajos

*„Én írok levelet magának –
Kell több? Nem mond ez eleget?
Méltán tarthatja hát jogának,
Hogy most megvessen engemet.
De ha sorsom panaszszavának
Szívében egy csepp hely marad,
Nem fordul el, visszhangot ad.
Hallgattam eddig, szólni félttem,
És higgye el, hogy szégyenem
Nem tudta volna meg sosem,
Amíg titokban azt reméltem,
Hogy lesz falunkban alkalom,
S hetenként egyszer láthatom;
Csak hogy halljam szavát, bevallom,
Szóljak magához s azután
Mind egyre gondoljak csupán,
Éjjel-nappal, míg újra hallom.
Mondják, unatja kis falunk,
A társaságokat kerüli,
Mi csillogtatni nem tudunk,
De úgy tudtunk jöttén örülni.”*

Galgóczy Árpád

*„Én írok Önnek – mit tehetnék,
Többet szívem hogy mondana?
Jogában áll, és meglehet, még
Lesújt rám megvető szava;
De hogyha még maradt szívében
Sorsomnak egy parányi hely,
Most megszán engem, nem hagy el.
Hallgattam eddig: egyre félttem,
És higgye el, hogy szégyenem
Nem tudta volna meg sosem,
Míg abban bízhattam, hogy olykor,
Ha csak hetente egy napon,
Kicsiny falunkban láthatom;
S e ritka, boldog alkalomkor
Hallom szavát s beszélhetek*

*Magával és remélhetek,
Hogy újra látom nemsokára.
De mondják, unja kis falunk,
Nem híve itt a társaságnak,
Mi meg... túl egyszerűk vagyunk,
Bár úgy örültünk mind magának!"*

A helyesírási szótár azt parancsolja, hogy az idegen írású szavakat a magyar fonetikának megfelelően írjuk át, ékezetet nem használva. Mivel a helyesírás csak közmegállapodás kérdése, ennek nem érdemes nagy jelentőséget tulajdonítani, verses műben természetesen helye lehet az egyéni ízlésnek is. Áprily az Anyegin-nel megfelelt az Akadémia parancsának, a másik két fordító Anyegin-je közelebb áll az orosz ejtéshez. Ebből legfeljebb annyi következik, hogy Áprily csak hímrímnek használhatja, Bérczy meg Galgóczy pedig csak nőrimnek.

Az *ön* ifjú szó a magyar nyelvben, 1828-as születésű. B. és G. ezt használja a híres első sorban, de nem egészen egyforma a holdudvara kettejüknél: B.-ébe beleérezzük a szót ajánló Széchenyit, G. korára már kissé alacsonyabb nyelvi rétegekbe szállt. Á. a természetesebb és nem olyan hivatalos, nők és férfiak közt meg éppen kecsesebb *magát* választja.

Az első mondat hangsúlyát mindhárman ugyanoda teszik – vajon egymástól kapták el? –, szerintem a legalább három lehetőség közül ez a legkevésbé valószínű, bár mennyire megszoktuk is. Puskin is kiemelhetne volna az *ént*. Ha jól meggondoljuk, így nincs is értelme. Az orosz fogalmazás sugallhatná a „Magának írok” kiemelést is, de leginkább egyszerűen azt, hogy „Írok magának”. B. „*e lépéssel*” sorvége nem szerencsés: rossz ritmusú, nem illeszkedik értelmesen a versmondatába, irodai stílusú, nincs az eredetiben, és a „*megvetéssel*”-lel összeálló gyenge rímpár kedvéért nem is volt érdemes beletenni. Pedig övé volna a legjobb 2. sor. Á. szépen, kényelmesen beleteszi kétszer, amit Puskin is kétszer mond, de a „*mond ez*” nem hű, és idegenes. G.-nak egyelőre nem sikerült a 2. sor, nem azt jelenti az eredeti, a „*szívem*” természetesen nincs az oroszban, és Puskinat különben se kellene nagyon felszívezni-lelkezni.

A 3–4. sort B. találja el a legjobban, de mivel – egyedül ő – tudja, hogy a másik kettő „*jog*”-os megoldása egyszerűen hatóigének fordítható, helyfeleleggel küzd (lendületes, tartalmas szinonimákkal nagyszerűen úrrá lesz rajta). G. három szótagos szép rímmel felel az első sorra, de versmondata inkohere. És a mindhárom fordítónak bő 4. sort kissé felönti a hűség rovására.

5–6–7. sor: a három sorból álló versmondatban B. a „*kebelében*” szót használja (például itt érhetni tetten a biedermeierségét), a másik kettő a modernebb „*szívében*”-t. Mondhatnánk, azért, mert Bérczy és Puskin valók egy évszázadból. De nem mondhatjuk, mert Puskinban nincs se szív, se kebel. Ő a legmodernebb. Ettől eltekintve, és attól is, hogy Á. a „*sorsom panaszszavának*”-kal megtartott egy lényeges eredeti elemet, B. pedig könnyedén elsiklott felette, az övé a legjobb, legelegánsabb, még azt is érdemének érzem, ami látszólag másítás, hogy az eredeti (és magyarul is megálló) „*csepp*” helyett az eleve jobb „*szikrá*”-t használja, s kellemesen össze is csengeti a „*szánalomnak*”-kal. Á. 7. sora nem sikerült, elég messzi parafrázisa az eredetinek, a „*visszhangot ad*” suta és idegenes, és töltelék. G.-é jó, de ő is vattázni kénytelen.

8–9–10. sor: ez megint csak Puskinnak sikerült a legjobban. Á. és G. fordítása szó szerint azonos (egy nem rímhelyzetben lévő szót mégis kivéve – „*egyre féltem*” és „*szólni*

féltem” –, de még ennek is szépséghibája van: a szókapcsolat egyáltalán nincs az eredetiben, ami nem volna nagy baj, hiszen néha igazán kínban van a rímelni akaró, no de hát egyformán töltik?). Ezt, sajnos, nem engedheti meg magának a fordító, bármi hátrányos helyzetben van is a korábbi és így boldogabb fordítókhoz képest. B.-é nem szerencsés, egyetlen erénye, hogy csak ő közelítette meg az eredeti „először hallgatni akartam”-ját. Különbösen a „*higgye*” suta „el” nélkül (a múlt században is az volt), a „*mostoha sorsom*” nincs az oroszban, csak a rímkényszer diktálta.

11–12–13. sor: mindhárom fordítónak sikerült, de G. sorai akár tökéletesnek is mondhatók, egyetlen stílári kifogással: a „*kicsiny*” nem illik Puskinhoz (szinonimája sincs az eredetiben, de nem ez a baj).

14–15–16–17. sor: eredeti – „Csak hogy halljam beszédét, / Szólhassak egy szót magához, és azután / Mind csak egyre gondoljak / Nappal és éjjel az új találkozásig”. Nyilvánvaló, hogy A. szép sorai itt betű szerint is pontosak. B.-nél a „*Gondoljak önre*” se-kéllé konkretizálja a szemérmes *egyre* gondolást. G. átfogalmazza a 16. és 17. sort.

18–19–20–21. sor: az eredeti sokatmondó és egyszerű „emberkerülő”-je senkinek se fért be – hogyan is kérhetnék számon egy szegény fordítón egy öttagú szót, de persze többel kell fizetni érte. B. „*futva fut a társaságtól*”-ja épkezláb magyar megoldás. A. 19. sora, a „*Mi csillogtatni nem tudunk*”, tárgyatlanságában egy kicsit suta. Úgy érzem, itt G. viszi el a pálmát, kedves, meleg és fesztelen ez a négy sora, a valódi eredeti nyegdikkal, amely B.-nek sehogy se fért be.

Egy apróságban Bérczy és Galgóczy egyformán vét a forma ellen ebben a huszonegy sorban. A két levelet, Tatjánáét és Anyeginét, mint látható, Puskin nem az Anyegin-strófa (négy keresztírmes, két páros rímes, két páros rímes, négy ölelkező, két páros rímes sor) szerint rendezi. Nyilvánvaló, hogy ha páratlan sorszámú a szakasz, és nincs rímtelen sor, valahol három sornak kell rímelnie egymásra. Az oroszban – és Áprily szövegében – ez meg is történik az első öt sorban (ababa). Bérczy ehelyett az ötödik, nyolcadik és tizenegyedik sorba teszi a hármas rímet. Galgóczy az ötödik sorral szintén nem felel vissza a harmadikra és az elsőre, hanem új ölelkező egységet kezd.

Ebből az ujjgyakorlatból láthatja az olvasó, hogy ezt a kellemetlenkedő szórszálhasogatást nevezik szerkesztői munkának, és hogy a szerkesztő, a klasszikus mondás szerint, ront vagy javít, de nem henyél.

Így végződik a dolog, ha a (mint említettem: szenvedélyes) legutóbbi fordító el nem olvassa akadémikuskodásaimat, s „lapzártá” után, mérgében, újra nem fordítja TATJÁNA LEVELE-t, hozzáfűzve a magáét, nem Anyeginnek, hanem nekem, amiben a „tudós hűgom” volt a legenyhébb gorombaság. A legsúlyosabb meg az, hogy „most aztán írhatod át az elemzést”. Nem írom én. Hadd lásson az olvasó egy igazi műhelyt, nem vasárnapra rendbe rakva, hanem amúgy természetes állapotában. Csak dicsőségére válik a fordítónak, ha olyan bőségesen buzgó életereje van, úgy meg tud újulni, és olyan komolyan veszi magát és a mesterséget, hogy immár egy szó se igaz abból, amit az ő LEVELÉ-ről írtam. *Most már* övé a legszebb, leghívebb, *majdnem* tökéletes tizenhét sor. (Majdnem, mert... 3–4. sor: az eredetiben maga a megvetés a büntetés. 5. sor: a „*mit felednék*” eléggé szeretlen töltelék. 11. sor: a „*bízuást*”-nak csak hatóigével lenne értelme.)

Ami tehát a következő szemelvényekben olvasható (a tizenhét sor), az az elemzés után készült változat. És ez igen-igen nagy tisztesség – nekem.